מהי חובתו בעולמו

יסוד החסידות ושורש העבודה התמימה הוא, שיתברר ויתאמת אצל האדם מהו חובתו בעולמו. חובתו – הכללית, עבודתו ומגמתו. המשגיח, הגה"צ רבי חיים פרידלנדר זצ"ל, ידע את חובתו. לחנך, להדריך, להשפיע. הוא מילא אותה שעה שעה, יום יום, בכל עת, בכל מצב. ראינוהו בכך: מתמודד, מתגבר וממשיך, בכח רצון עז, בתחושת שליחות. גובר על ייסוריו, מתעלם ממכאוביו. "כל זמן שאפשר – אני בתפקיד". בתפקיד – וממלא אותו בשלימות, תוך דוגמה אישית מופלאה. חובתו בעולמו – בכל רגע ורגע: מה לעשות, כיצד לעשות, כיצד לנהוג, להגיב, לטפל. המשגיח זצ"ל, מופת לתלמידיו, מופת לדור.

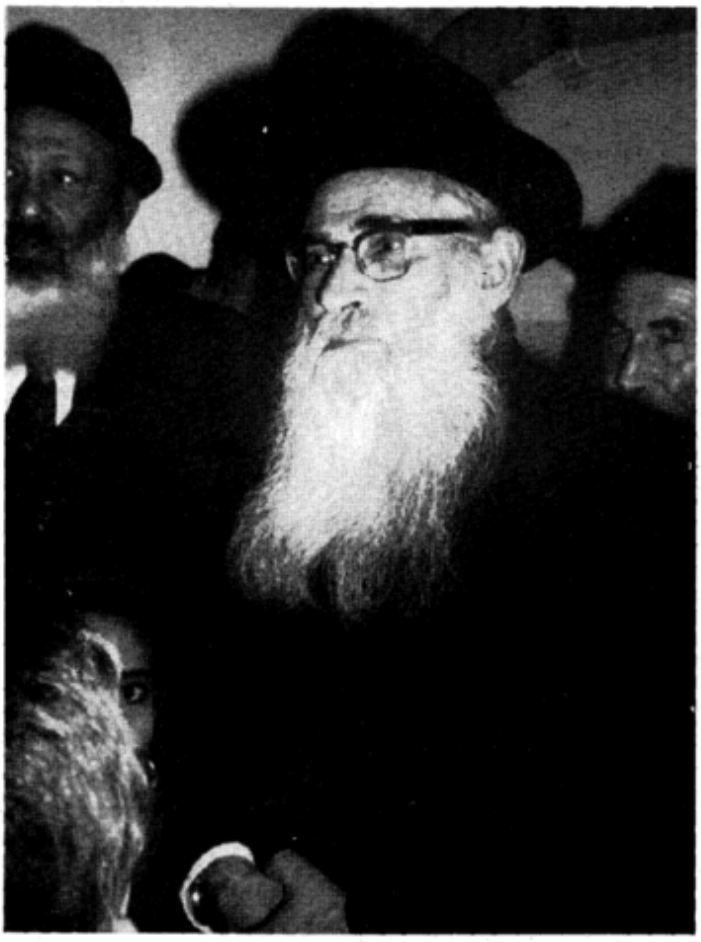

המשפט הידוע ביותר לכל בן ישיבה:

"יסוד החסידות ושורש העבודה התמימה הוא, שיתברר ויתאמת אצל האדם מהו חובתו בעולמו"... זהו המשפט המותח את ספר "מסילת ישרים". יש הממשיכים עוד דף, שני דפים, יש הלומדים את הספר כולו. אבל כולם מכירים את משפט הפתיחה.

הגאון מוילנא זצ"ל אמר, כידוע, שבפרקים הראשונים אין מלה מיותרת. הגר"א זסלר זצ"ל הקדיש למשפטים הראשונים שבספר מאמר שלם.

המשגיח, הגה"צ רבי חיים פרידלנדר זצ"ל, גילם באישיותו את יסוד היסודות. היווה בעצמו את שורש העבודה התמימה – משום שחובתו בעולמו לא משה מנגד עיניו.

ולחובתו של אדם בעולמו – שני מימדים. האחד כללי, והשני פרטי. האחד חובק עולם והשני נפרט לפרטיות.

דור דור ומשגיחין

אוצר החכמה

האחד – ייעודו והפקידו.

כשהציעו למשגיח זצ"ל את תפקיד ההשגחה בישיבה פונוביז', (בשנות בראשית של הישיבה) נוצץ במרן החזון איש זצ"ל. "חז"ל אמרו שהראה לו הקב"ה למשה דור דור ודורשיו, השיב החזון איש. מסתמא יש גם לכל דור את משגיחיו"...

"ומי אמר שאני הוא המשגיח, הוסיף ושאל.

"זאת כבר תראה בהצלחתך", ענהו.

והוא ראה בהצלחתו, ועמו ראו זאת אלפי תלמידיו.

עשרים ושלשה ועדים, שמונה שיחות...

הצלחה בחינוך לא באה מאליה. בין "קבלותיו" התחייב לשוחח מדי יום עם בחורים, לפחות עם ארבעה מהם. בנוסף לאותן שיחות יחיד, מסר "ועדים" – שיחות לקבוצות – ושיחות כלליות. היבול: עשרים ושלשה ועדים ושמונה שיחות מדי שבוע, בישיבת פונוביז' ובישיבות אחרות. בנוסף להרצאות, לשיעורים לישיבות מתמשכות בהנהלת הישיבה, בהנהלת הת"ת, בהנהלת מורשת אבות. בנוסף לסידור חברותות, להשכנת שלום בית, לעידוד בעלי תשובה. בנוסף לעריכת כתבי הרמ"ל, בנוסף לסדרי לימוד בעיון ובבקיאות, בנוסף להשתתפות בשיחות ולניחומי אבל...

בעד כל קושי – תשלום נוסף...

הצלחה בחינוך לא באה מאליה. היא נקנית בסבלנות, אהבה וסמירות. פעם הבחין בבחור שדעתו פוורה עליו והוא מתקשה בלימוד. הלך ובקש מאחד האברכים החשובים שילמד עם הבחור והוא ישלם את שכרו. "אבל הבחור אינו מקשיב, ויש לחזור שוב ושוב" – בעד כל קושי יוסי המשגיח תשלום... האברך הסכים. חלה התקדמות מסויימת, אבל הפפנה המיוחל לא אירע. שוחח עמו המשגיח, והתברר שמעיקים עליו חובות שהוא נטל על עצמו. עמו המשגיח ושילם לו את סכום חובותיו. ועדיין דעתו של הבחור פוורה עליו. הוא שב ושוחח אתו, והוברר שהוא חייב סכומים נוספים שהתבייש לספר אודותם. עמד המשגיח ושילם אף אותם.

משהוסרו הדאגות נחה דעתו של הבחור והוא התעלה בתורה ובנה בית שלם של תורה. כשבא לימים בלוית בנו אל המשגיח, אמר: "הנה, זהו בנו של רביני"!

את ההשגחה תשאיר לי...

וסיפור דומה. דומה – ושונה:

בעל קיוסק בא אל המשגיח ובפיו פרוגיא על מספר בחורים שחייבים בקיוסק סכומים גדולים. הוא תבע את התערבות המשגיח. המשגיח בא לכדי קפידה: "את ענין ההשגחה תשאיר לי, אתה תואיל רק לומר לי מהו הסכום הכולל של החובות". הלה נקב בסכום – והמשגיח שילם אותו מכיסו!

ומדוע לא פנה לבחוריסו

הסיפור הבא ימחיש את התשובה:

לפני כשנתיים נסע רבינו בלוויית חבר תלמידים לקבר הרמב"ל. היה זה ביום חמישי בשבוע, והם התפללו שם ותיקון, אבל לא היה ברשותם ספר תורה.

כשישבו לבני ברק, היתה השעה רבע לתשע. המשגיח חשב להכנס לבית כנסת ירחי כלה שלמרגלות הישיבה, ולפתע נסוג בו מתכניתו פנה לבית כנסת לדרמן המרוחק, שבשכנו חזון איש. הוא הסביר את השינוי בתכנית:

"ישנם בחורים שהתעוררו בשעה מאוחרת ואיחרו לתפילה בישיבה. הם מתפללים בבית הכנסת ירחי כלה, וכשאכנס יתביישו. לכן, למרות שתפקידי הוא להשגיח ולפקח, ואף על הקפדה בתפילה – אבל לא בצורה כזו – תפקידי להוכיח, ולא לבייש"...

"שמעתי, שיש לך מכונה למכירה"...

ומשום כך, כאשר שמע על בחור קל דעת שקנה דברים בלא הבחנה ושקע בחובות – כין השאר קנה מכונת כתיבה בשלש מאות דולר שלא היו לו ולא ידע כיצד להפסיד ממנה, ניגש אליו המשגיח בשאלה:

"שמעתי, אמר לו, שיש ברשותך מכונת כתיבה משוכללת למכירה"...

הבחור שמח למכור את המציאה, והמשגיח שילם את הסכום מכיסו. תקופה ארוכה לאחר מכן חיפש המשגיח קונה למכונת הכתיבה.

"האם הסיבה היא"...

ומשום כך, כששוחח עם בחור שהתרפה בלי" מה המוטר, לא שאלו מדוע אינו לומד. הוא היה שואלו איזה ספר מוסר הוא לומד, והיה מונה בפניו את שמות של ספרי המוסר השונים ותוכנם, ומנמה להגיע עמו יחד לבחירת הספר המתאים לו. "התועלת מתקבלת כאשר אין נוק" סים בתוכחה והתקפה ישירה", הסביר.

וכאשר בחור נערך מהתפילות לא שאלו מדוע אינו מופיע. הוא היה שואל: "האם סיבת העדרו" תך היא משום שאתה לומד עד שעה מאוחרת, משום שאתה מתגורר רחוק מהישיבה". וכך, בשיחת יחידים, היה מאחר את הנקודה ומציע פתרונות...

וכאשר תוך כדי שיחה עלה אבק לשון הרע – לא היה מעיר מאומה, אלא משנה את נושא השיחה תוך כדי דיבור...

קרן מיוחדת

"תפקידי להשגיח, ולא לבייש".

ולא רק בבסגרת תפקידו. הנה סיפור נפלא:

לפני כארבע שנים המשגיח אל הגאון רמ"מ שולזינגר שליט"א וסיפר לו, שהוא הוגה את הקמתו של "כולל קדשים" לאברכים שרכשו ידיעה בסדרי נשים וניזיקין. הוא אף עניין בכך נדיב שהיה מוכן לממן את הכסף הדרוש.

הוא הוסיף וסיפר, שבכוונתו ליצור מתכונת של מבחנים ומענקי לימוד מחוזרגים, לפי תוצאות המבחנים. הוא הוסיף וסיפר, שיש בכוונתו להקים קרן מיוחדת, לאותם אברכים שלא הצליחו במבחנים: הקרן תשלים את סכומי הכסף שיקבלו, כדי שהרעיות לא תדענה שהבעלים נכשלו במבחן...

אותי לא מעניין הטעם

הכולל לא הוקם בסופו של דבר, וזהו ענין לסיפור אחר:

"מזה שנים רבות שאני הוגה את הרעיון, שח המשגיח להגרמ"מ שולזינגר, אבל עדיין לא נוצעתי ברב שך, מחר, ברצות ה', אגש אליו".

למחרת פגש הגרמ"מ במשגיח. אכן, הוא נוצץ במרן הגרא"מ שך שליט"א, והוא יעץ לו להמתין עוד שנה.

"מאי טעמא", שאל הגרמ"מ.

"שאלתי את הרב שך והוא יעץ לי לחכות עוד שני "זמנים", ענה המשגיח.

"מאי טעמא", שב הגרמ"מ ושאל.

"סליחה, ענה המשגיח, אבל זו התשובה".

"ומדוע", הוסיף הגרמ"מ ושאל.

"אותי, חיים פרידלנדר, לא מעניין הטעם. זו התשובה..."

מה יש לתקן...

בכלל, התבטלותו של המשגיח כלפי מרן ראש הישיבה שליט"א היתה למופת.

בחור שאלו שאלה סבוכה, ענהו: שאלה זו יש להפנות לראש הישיבה, אבל הואיל ואני מקורב אליו יותר, אולי אוכל להציג את הבעיה ביתר הרחבה. אם תסכים, אשאל אותו על כך"... ולבחור אחר שבא בשאלה סבוכה, ענה שיש לדון בדבר מכמה הבטים, רצוי שישוב אליו למחרת. למחרת, ענה לו "הייתי אצל הרב שך בנידון, וזוהי תשובתו"...

ולא רק בבעיות הנוגעות לאחרים. עם גבור מחלתו נוצץ הרבה במרן שליט"א. היו מקרים כאלו ואחרים, מה לעשות וכיצד עליו לנהוג. "ברי לי, אמר מרן שליט"א, שהמשגיח מהרהר בכל רגע בתשובה"!

ולא רק בבעיות.

כששב בפעם השניה מחו"ל, עלה אל מרן שליט"א ושאלה בפיו. כיון שהוא חש שקיצו קרב, יורה לו ראש הישיבה מה עליו לתקן ועל מה לעמול.

"מידות, ענה מרן שליט"א. המידות הן הדבר המעכב ומפר"ע בעולם האמת". כמדומה שהגה"צ רבי אליהו דושניצר סיפר, על אותו דיבוק שסיפר שהוא היה בחור קל דעת שנסע לדרום אפריקה והתפקר – ותוך כדי שיחה היה הדיבוק בוכה ומנבל את פיו לסירוגין, מספר על ייסוריו האיומים ומגבב שטויות. "כיצד זה, שאלוהו, מדוע אתה מדבר באופן כה בזוי ומכוער"? דעו לכם, השיב, שהמידות נדבקות בנפש והופכות לחלק מעצמותה. קל דעת הייתי בחיי, ואיני יכול להשתחרר מכך במותי"...

הוא שאמרו חז"ל על העבירה: "קשורה בו ככלב"!

אין לנו מושג מטחרת המידות, משליטה עליהן. אם יש לנו מושג מה בכך – הרי זה מדמותו של המשגיח, מהנהגתו ושיחותיו!

אתר"ת 12234567

האדם יודע מהו תפקידו

עד כאן – משהו מ"חובתו בעולמו" של המשגיח: ההשגחה.

כאשר מחלתו תקפה עליו, מחלה איומה, מלווה ביסורים נוראים – לא שינה את סדר יומו, לא התרפה ב"חובתו בעולמו". עלה לישיבה לתפילות, לסדרים. אחד מתלמידיו הרהיב עוז ושאל: כיצד המשגיח מסוגל לנהל, לשוחח, לתפקד, תוך ייסורים כה רבים. "האדם יודע את תפקידו העיקרי בחייו", היתה התשובה.

כיצד יכול אדם להגיע לדרגה כזו של שכחת עצמו, הוסיף התלמיד ושאל.

"כשרוצים, ענה המשגיח, ודבקים בה"...

הדפסה בריזולוציה מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה
מוסף שבת קודש - תשמ"ו 51 - שופטים : יתד נאמן (4){1} עמוד מס : 10 הודפס ע"י אוצר החכמה

סיבה מאת ה'

והמשגיח רצה, והוא דבק בה'!

בשנת תש"ז נסע לירושלים, והדרך חזרה היתה חסומה, ירושלים היתה נתונה במצור. אותו תורף שהה גם הגאון רבי שמואל רוזובסקי זצ"ל, רבו, בירושלים, והם למדו בחברותא בהתמדה נפלאה. בעת ההפגזות ישבו במקלט של ישיבת חברון – ולמדו. מאותה תקופה נמצא פתק שכתב לעצמו, וזה לשונו:

"אין אני רואה את המצאי בירושלים בעת המצור בלא סיבה, אלא סיבה היא מאת ה' יתברך להראות לי את חסדו, כמה ששומר עלי בכל מצב שהוא"!

כל הדרך הציקה המחשבה

עד כמה ראה וחיפש בכל דבר את יד ה' – יעיד הסיפור הבא:

הרב ראובן אליצור הופתע כאשר ילד פנה אליו וביקש לדעת, היכן ניתן להשיג בהשאלה זוג תפלין ליום אחד – יום הבר מצוה...

הבקשה התמימה הרעישה אותו. הוא פנה לארגונים העוסקים בבעלי תשובה, ולא הצליח להשיג את מבוקשו. באוטובוס, התיישב לידו המשגיח שהיה בדרכו מישיבת הנגב לביתו. הוא שח לו את סיפור המעשה ושאל, האם יש בידו כתובת אליה יוכל לפנות. המשגיח פתח את תיקו, הוציא מתוכו חפיסה עטופה בנייר עתון, והגישה לו. "הנה, תמסור לו"...

בביתו, פתח הרב אליצור את החבילה – והופתע לגלות בתוכה זוג תפלין חדשות, נוצצות ומהודרות. בתים מעוי בהמה גסה, עור אחד, כל הדידורים...

הוא פנה לביתו של המשגיח:

"תפלין אלו עולות מאות דולרים, אמר, ואיני יודע מה שווייון של הפרשיות שבתוכן – כיצד ניתן למסרן סתם כך, לילד לא מוכר?!"

אספר לך את סיפורן, השיב המשגיח. בחור מישיבת הנגב פנה אלי בבקשה, להשיג עבורו תפלין מהודרות. טרחתי ועמלתי, בחרתי פרשיות וסקרתי בתים, עד שהרכבתי את התפלין המהודרות. הבאתי אותן עמי, והבחור אמר לי במבוכה שמישהו הצניע לו כבר זוג תפלין, ואין הוא זקוק לאלו. לא אמרתי דבר (מי שהכיר את המשגיח, יבין...) והשכתי אותן לתיק. משך כל הדרך הציקה לי המחשבה: "מה אירע כאן, מדוע עשה זאת הקב"ה, מדוע התבקשתי, וטרחתי, והשגתי תפלין כה מהודרות – ולשווא?" עכשיו, משישבת לידי וסיפרת את סיפורך – הבנתי שהתפלין שבידי מיועדות לילד הזה – ומסרתי אותן בשמ"חה, מלאתי את שליחותי...

המשך הסיפור...

המשך הסיפור שוב אינו קשור לענייננו. הוא שייך לפרק אחר: הרב אליצור ביקש, שאם אמנם התפלין כה יקרות אולי יואיל המשגיח למסרן לבחור בעצמו.

המשגיח הסכים.

ביום הבר מצוה באו הבחור והוריו, המשגיח ירד אתם לבית כנסת ירחי כלה, והניח את התפלין לבחור, לאחר מכן ערכה הרבנית תליס"א שלחן וערכו מסיבת "בר מצוה" צנועה, כשהמשמ"ניח מנצח את המעמד בתמונות, הוא דיבר על משמעות הכניסה למצוות, והבחור נרשם ללמוד במתיבתא חרדית.

אבל זה, כאמור, לא שייך לפרקנו...

קרבת אלקים

אנו מדברים עתה על דבקות בה', על תחושת יד ה'. כשסבה המשגיח בחו"ל בפעם השניה, והרופאים הודיעוהו עד כמה חמור מצבו, ניגש אליו הר"י ספינר לעודדו. "אינני זקוק לעידוד, ענהו המשגיח. האמן לי, עדיין לא הרגשתי קרבת אלקים – כפי שאני מרגיש עכשיו".

לרבנית תליס"א אמר: "רצון הבורא הוא לא רק לאכול שוקולד, רצון הבורא הוא גם לאכול דברים מרים". ומי שיודע יודע, עד כמה הם היו מרים...

לסובבים אותו, אמר: "לא תמיד אנו יודעים מה רוצה הבורא שנעשה. אבל אם מה שהוא מביא עלינו, הוא ודאי הרי רוצה".

ולגאון רבי ישכר מאיר שליס"א, שראהו בהתייסרו, אמר: "כשיש לי יסורים – זהו הסתר פנים, וכשהם מרפים מעט, הרי זו הארת פנים". הסתר פנים והארתם, "שבטך ומשענתך", זה – זתו לא...

שני מימדים

הנה, כך מתעלה אדם לזרגה, ששום דבר אין בו כדי להגיאו מפילוי חובתו בעולמו. אבל ישנו עוד מימד של "מילוי חובתו בעולמו", והוא קשה שבעתיים:

לא זה של ידיעת הסברה, התבלית, והליכה מחמדת לקראתו, אלא של כאן ועכשיו, של הצעד הקרוב, הבא. מישהו נוקש בדלת, מישהו מבקש דבר מה, מכשול צץ לפתע, עיכוב בלתי צפוי. מה יש לעשות, כיצד צריך לנהוג. החלטה בת רגע – ועוד: ישנו סדר יום, הכל קבוע ומדוד. ולפתע נדחס עוד דבר, ועוד, ועוד, – מה יש להעדיף, על מה לוותר. ואולי – כיצד לחזוס הכל, כיצד למצא פנאי לכל.

דומה, שבכך התייחד המשגיח. במציאת פנאי לכל, בשיקול כל צעד. בשלוה, במנוחת נפש – ועם זאת ברגישות עילאית.

והרי הדבר קשה שבעתיים!

ובסרם נדבר על החכמה שבמילוי כל המשר"מות, על האמנות לעשות הכל, גם מתוץ למסגרת, גם את הדברים החריגים, הנוספים –

יש לדבר על סדר היום גופו, על המתוכנן והצפוי. ולא יזובר עתה על עשרים ושלושה התעדים ושמונת השיחות השבועיות. יזובר על ניצול כל רגע מעבר לזן. תופעה, שנמשכה עוד מימי בחרותו בישיבה לומזה, כשהיתה לו קביעות ללמוד בספר חיי אדם בהמתנה בתור לנטילת ידיים. לימד, שבסופו ערך "סיום" על ספר חיי אדם...

לייקר כל רגע

שמירת הזמן, ייקור כל רגע. כאשר ראש ישיבה צעיר בא לבקרו ולעודדו בתקוף עליו מחלתו, גם הדיבור היה קשה עליו ביותר, כתב לו על גבי פתק:

"אינני זקוק לעידוד. מאד אבקש, כיוון שאין לי הרבה זמן בעולם הזה, ויש לי הרבה מה לעשות, אנא, לאמשר לי זאת ולא להמריענו"...

עד כמה, עד מתי?

כאשר שכב על שולחן הניתוחים, והרופא הזריק לו את זריקת ההרדמה, המשיך לעסוק באיגרות הרמח"ל עד שהזריקה פעלה את פעולתה.

וכאשר בני משפחתו ציפו לשובו, ושאלו את הנה, ביום בו הגיעתו הידיעה על מחלתו. ראשית, פנה לבית מרן הגרא"מ שך שליט"א להוועץ בו, לאחר מכן עלה לישיבה, לליימוד מוסר ולתפלת מעריב. רק לאחר מכן ירד לביתו, ושם המתין זוג לשוחח בענייני שלום בית – הוא התיישב לשוחח עמם במשך כשעה, רק לאחר מכן שוחח עם בני ביתו!

הנסיעה נקבעה, דומני, ליום ראשון. זוכרני את השיעור במוצאי שבת. הדיבור היה קשה עליו מעט, מלבד זאת לא ניכר כל שינוי, שיעור רגיל. בסיומו, קם והתנצל: יש לו פצע קטן בפה, הרב שך המליץ על טיפול באמריקה, הוא מקוה לשוב במהרה. בשבועות הקרובים, מכל מקום, לא יתקיים השיעור. שבוע טוב...

וכאשר הרופא קבע ביום ו' שהמשגיח חייב להכנס לבית חולים בדחיפות, ביקש להחמלל מנתה עד לבוא המכונית. כאשר המכונית עדיין התהמהמה, לבש בגדי שבת וישב ללמוד את שיעוריו!

בעת צרה – ושמחה

ולא רק ביסורים ובמבאוב. ישנה עת שהאדם עסוק בשמחה ובאושר, בעת שמחת בניו ובנותיו. אבל המשגיח – גם אז – היה בהפקיד. חתונת אחד מבניו נקבעה לשעה שבע. אותו יום נערכה ישיבה ב"אל המקורות". המשגיח השתתף בישיר בה – עד לשעה שבע! ובמסיבת תנאים שנערכה לבתו, נעלם לפתע. גם הפעם נודע שמתקיימת ישיבה ב"אל המקורות"!

ובחתונת בן אחר, פנה בעיצומה של השמחה לאברך אחד, והציע לבנו שיחזור, והאריך עמו בדברים – ובחתונה אחרת ביקר בארץ נדבן שתרם רבות לתלמוד תורה שהמשגיח עמד בנשיאותו – קירב המשגיח את הנדבן ושוחח עמו רוב. הצת!

ועדיין אין זה הכל. אין זה אף מעט מן המעט. בתור החסיר שיחת הדרכה וביקש שהמשגיח ישלימה. הזמן שהמשגיח מצא לכך – שעה, ביום חתונת בנו!

ובעת לידת בנו, לא החסיר ולא ביטל אף שיעור משיעוריו!

פצע קטן בפה...

והרי זוהי מנוחת נפש, שליטה עצמית שאין לתארת, אין להשיגה!

ראשוני היורדים מן המסוס אם נסע אתם רב – ענו הנוסעים:

"הרב הרוא, הישוב כל הזמן וכותב"!

וכאשר למד עם בנו ויסוריו תקפו עליו, התפתל במכאוביו והמשיך ללמוד. בנו הציע לו להפסיק את הלימוד. המשגיח השיב:

"ללמוד לא מפסיקים כשקשה, ללמוד מפסיקים כאשר אי אפשר עוד"!

ממשיכים כל זמן שאפשר

וכל זמן שאפשר, ממשיכים.

כאשר שב מחר"ל, מענה ומחייסר, נסע לישי"בת הנגב, לפקח ולהשגיח. לחמיתה ראשי הישי"בה, הסביר: "כל זמן שאני יכול לעמוד על הרגלים, חובתי להמשיך בתפקידי"!

ואגב כך: בתחילה נקבעו לו טיפולים למחלתו, מכאיבים ומתישים, בבית החולים הדסה שבירושלים. המשגיח בחר לעשותם ביום רביעי בשבוע, מכיוון שאז הוא "בדרך" לישיבת הנגב...

חובתו – עד כמה!

כאשר שב מחר"ל ביום שישי בבוקר, בעשרה – לשבע, היה בתפילת שחרית בישיבה, והמשיך בתפקידו כאילו דבר לא אירע...

ובחוץ לארץ גופא, תוך כדי סידרת טיפולים בלתי פוסקת, אמר סידרת שיחות. הרבנית תליס"א מתתה בו, אבל המשגיח בשלו: "כל זמן שה' נותן לו את הכח לדבר, הריהו בתפקיד"!

חובת ההשתדלות

עוד סוד לה, למנוחת הנפש:

בעת חליו, שאלו מישהו שמא צעד מסוים שנקט בו היה מיותר. השיב המשגיח: "לו היינו עושים אותו בחפזון, ללא שיקול דעת – היה מקום לחרטה ולצער. אבל אנחנו הרי שקלנו, התיעצנו – מה יש להתחרט על כך. זהו רצון שמים"!

וכיצד יש לשקול?

הנה שתי תשובות, כיצד יש לפעול וממה להמנע:

כשיעצו לו באירצות הברית לפנות לסבעונות לשם רפוי המחלה, ענה: כל תפקידי הוא לעשות "השתדלות". אמריקה נקראת השתדלות, שכן כאן מצויים המומחים. דרכי רפואה שאינם מקובלים אינם נכנסים בגדר השתדלות – ואיני מחוייב לנקוט בה!

זו אינה השתדלות. ומהי השתדלות?

מעשה ונגרם לו הפסד כספי. הלך ובדק את חשבון כספי המעשרות שלו. משטוכח שנתנם כראוי, נרגע:

"את ההשתדלות עשיתי", אמר!

גמילות חסד

מנוחת נפש זו, שיקול נוקב של חובתו בעולמו כל רגע, הוא שיכול היה להגיעו לנסוע לתגאים של תלמיד במוצאי שבת לאחר יום בו מסר ארבעה שיעורים ושיחה. לבא ולהרצות באסיפה בה קיבל התראה מוקדמת שנוכחות בה שתי נשים. לומר פעם ועד בפני... שלשה בחורים.

וכאשר באו רבים לבקרו בעת מחלתו, אמר שאין הוא זקוק לעידודם וזמנו יקר ודוחק. אבל אם הם סבורים שביקורם מועיל הרי שזוהי גמילות חסד עמם, לקבלם ולשוחח עמם...

וכאשר נסע לציונו של הרמח"ל בפסח השתא, בעת מחלתו. יסוריו היו נוראים והדיבור קשה עליו, ואחד הנוכחים ביקש ממנו לשאת דברים – נענה ודיבר כרבע שעה על חסדי ה' הנעשים עמו. וכאשר אחד הנוכחים ביקש לפנות ולבקר גם בקבר רבי מאיר בעל הנס – נענה ונסע, על אף ייסוריו: אם אחד הנוסעים מבקש זאת, הסביר, יש לנסוע...

ערב נסיעתו לחו"ל – מצא פנאי לשוחח עם חתן העומד לפני חתונתו, בבית החולים שוחח עם זוגות וחתנים, בחזרתו הבחין שבחורים נמנעים מלהטריד, שלח להודיעם שהוא מוכן ומזומן להמשיך ולייעץ ולכוון. וכאשר בחורים באו אליו וראוהו מתייסר ביסוריו ובקשו לצאת – מחה בידם: שבו, שבו, זה בסדר גמור...

באחד הימים ביקש מחתנו שיביא לו תרופה, שכן אינו חש בטוב ואין בכחו לקום. לפתע, ראה תלמיד ניצב בפתח – והוא קם לקראתו וקבלו בחמימות!

כפופים לרצון ה'

לדעת מהי חובתו בעולמו, זוהי מילת המפתח. ואולי שני סיפורים אחרונים, שיטחישו יותר מכל את השלות, את הביקורת השקטה והידיעה הברורה מה יש לעשות – וכן לנהוג:

האחד – מימי בחרותו. את ימי ילדותו עשה בברסלאו שבגרמניה. בעלות הנאצים לשלטון הציתו את בית הכנסת, ובו ספר התורה של משפחתו. המשגיח – אז נער צעיר – סיכן את נפשו והציל את ספר התורה. הנוילים נשרפו עד לפרשת סדום, בה נאמר "משחיתים אנחנו את המקום הזה". המשגיח ראה בכך אות לבאות – ועלה ארצה.

האניה התקרבה לחופי הארץ כאשר הנוסעים היו באמצע הסעודה. כל הנוסעים עלו לסיפון, לראות את החוף הרחוק. גם חברי הקבוצה חפצו לעלות, אבל המשגיח עצר בעדם:

הם ממהרים, הסביר. הם אוהבים את האדמה ומשתוקקים לראותה. אנחנו חפצים לעלות ארצה מפני רצון ה' – ורצון ה' הוא שלא לעזוב את הסעודה באמצעה, לפני ברכת המזון...

הבוטח בה' – חסד יסובבנו

וסיפור מן העת האחרונה:

לפני הניתוח, אמרו הרופאים למשגיח שייתכן שלא יוכל עוד לדבר לאחר הניתוח.

ביקש המשגיח מכשיר הקלטה וקלטה, ובשלות נפש השמיע דברי חיזוק ועידוד לבני משפחתו, והרחיב את הדברים על "הבוטח בה', שחסד יסובבנו".

באותה שלוות נפש ויקור רוח שאפיינו אותו תמיד – בידיעה כפולה:

מהי חובתו בעולמו, לאן הוא צועד, מהי התכלית –

ומהי חובתו בעולמו, מה לעשות ברגע זה, בדקה הקרובה –

על מגוון פעולותיו, סבור שלמשגיח ישנם עשרות עיסוקים ביום. אין זה נכון. יש לו עיסוק אחד, ולאחריו עוד אחד, ואחד אינו נוגע בחב"רו...

דומה היה, שהיום מתמתח אצלו, ולכל עיסוק נוסף יימצא פנאי. שח לי אברך תל אביבי: "לא הכרתי את המשגיח, רק שוחחתי עמו טלפונית. היה בעל תשובה שאשתו התמהמהה מעט מלאחזו בדרכו, היה צורך לשוחח עמם, ולחזוק. מישהו הימנה אל המשגיח. טילפנתי, והמשגיח ענה. הוא שמע את המשאלה, והסכים על אתר. נקבע מועד, ובני הזוג הגיעו מדי שבוע לשיחת לימוד בצוו"תא...

חובת הבטחון

עוד סוד לה, למנוחת הנפש:

בעת חליו, שאלו מישהו שמא צעד מסוים שנקט בו היה מיותר. השיב המשגיח: "לו היינו עושים אותו בחפזון, ללא שיקול דעת – היה מקום לחרטה ולצער. אבל אנחנו הרי שקלנו, התיעצנו – מה יש להתחרט על כך. זהו רצון שמים"!

וכיצד יש לשקול?

הנה שתי תשובות, כיצד יש לפעול וממה להמנע:

כשיעצו לו באירצות הברית לפנות לסבעונות לשם רפוי המחלה, ענה: כל תפקידי הוא לעשות "השתדלות". אמריקה נקראת השתדלות, שכן כאן מצויים המומחים. דרכי רפואה שאינם מקובלים אינם נכנסים בגדר השתדלות – ואיני מחוייב לנקוט בה!

זו אינה השתדלות. ומהי השתדלות?

מעשה ונגרם לו הפסד כספי. הלך ובדק את חשבון כספי המעשרות שלו. משטוכח שנתנם כראוי, נרגע:

"את ההשתדלות עשיתי", אמר!

גמילות חסד

מנוחת נפש זו, שיקול נוקב של חובתו בעולמו כל רגע, הוא שיכול היה להגיעו לנסוע לתגאים של תלמיד במוצאי שבת לאחר יום בו מסר ארבעה שיעורים ושיחה. לבא ולהרצות באסיפה בה קיבל התראה מוקדמת שנוכחות בה שתי נשים. לומר פעם ועד בפני... שלשה בחורים.

וכאשר באו רבים לבקרו בעת מחלתו, אמר שאין הוא זקוק לעידודם וזמנו יקר ודוחק. אבל אם הם סבורים שביקורם מועיל הרי שזוהי גמילות חסד עמם, לקבלם ולשוחח עמם...

וכאשר נסע לציונו של הרמח"ל בפסח השתא, בעת מחלתו. יסוריו היו נוראים והדיבור קשה עליו, ואחד הנוכחים ביקש ממנו לשאת דברים – נענה ודיבר כרבע שעה על חסדי ה' הנעשים עמו. וכאשר אחד הנוכחים ביקש לפנות ולבקר גם בקבר רבי מאיר בעל הנס – נענה ונסע, על אף ייסוריו: אם אחד הנוסעים מבקש זאת, הסביר, יש לנסוע...

ערב נסיעתו לחו"ל – מצא פנאי לשוחח עם חתן העומד לפני חתונתו, בבית החולים שוחח עם זוגות וחתנים, בחזרתו הבחין שבחורים נמנעים מלהטריד, שלח להודיעם שהוא מוכן ומזומן להמשיך ולייעץ ולכוון. וכאשר בחורים באו אליו וראוהו מתייסר ביסוריו ובקשו לצאת – מחה בידם: שבו, שבו, זה בסדר גמור...

באחד הימים ביקש מחתנו שיביא לו תרופה, שכן אינו חש בטוב ואין בכחו לקום. לפתע, ראה תלמיד ניצב בפתח – והוא קם לקראתו וקבלו בחמימות!

כפופים לרצון ה'

לדעת מהי חובתו בעולמו, זוהי מילת המפתח. ואולי שני סיפורים אחרונים, שיטחישו יותר מכל את השלות, את הביקורת השקטה והידיעה הברורה מה יש לעשות – וכן לנהוג:

האחד – מימי בחרותו. את ימי ילדותו עשה בברסלאו שבגרמניה. בעלות הנאצים לשלטון הציתו את בית הכנסת, ובו ספר התורה של משפחתו. המשגיח – אז נער צעיר – סיכן את נפשו והציל את ספר התורה. הנוילים נשרפו עד לפרשת סדום, בה נאמר "משחיתים אנחנו את המקום הזה". המשגיח ראה בכך אות לבאות – ועלה ארצה.

האניה התקרבה לחופי הארץ כאשר הנוסעים היו באמצע הסעודה. כל הנוסעים עלו לסיפון, לראות את החוף הרחוק. גם חברי הקבוצה חפצו לעלות, אבל המשגיח עצר בעדם:

הם ממהרים, הסביר. הם אוהבים את האדמה ומשתוקקים לראותה. אנחנו חפצים לעלות ארצה מפני רצון ה' – ורצון ה' הוא שלא לעזוב את הסעודה באמצעה, לפני ברכת המזון...

הבוטח בה' – חסד יסובבנו

וסיפור מן העת האחרונה:

לפני הניתוח, אמרו הרופאים למשגיח שייתכן שלא יוכל עוד לדבר לאחר הניתוח.

ביקש המשגיח מכשיר הקלטה וקלטה, ובשלות נפש השמיע דברי חיזוק ועידוד לבני משפחתו, והרחיב את הדברים על "הבוטח בה', שחסד יסובבנו".

באותה שלוות נפש ויקור רוח שאפיינו אותו תמיד – בידיעה כפולה:

מהי חובתו בעולמו, לאן הוא צועד, מהי התכלית –

ומהי חובתו בעולמו, מה לעשות ברגע זה, בדקה הקרובה –

בעת צרה – ושמחה

ולא רק ביסורים ובמבאוב. ישנה עת שהאדם עסוק בשמחה ובאושר, בעת שמחת בניו ובנותיו. אבל המשגיח – גם אז – היה בהפקיד. חתונת אחד מבניו נקבעה לשעה שבע. אותו יום נערכה ישיבה ב"אל המקורות". המשגיח השתתף בישיר בה – עד לשעה שבע! ובמסיבת תנאים שנערכה לבתו, נעלם לפתע. גם הפעם נודע שמתקיימת ישיבה ב"אל המקורות"!

ובחתונת בן אחר, פנה בעיצומה של השמחה לאברך אחד, והציע לבנו שיחזור, והאריך עמו בדברים – ובחתונה אחרת ביקר בארץ נדבן שתרם רבות לתלמוד תורה שהמשגיח עמד בנשיאותו – קירב המשגיח את הנדבן ושוחח עמו רוב. הצת!

ועדיין אין זה הכל. אין זה אף מעט מן המעט. בתור החסיר שיחת הדרכה וביקש שהמשגיח ישלימה. הזמן שהמשגיח מצא לכך – שעה, ביום חתונת בנו!

ובעת לידת בנו, לא החסיר ולא ביטל אף שיעור משיעוריו!

פצע קטן בפה...

והרי זוהי מנוחת נפש, שליטה עצמית שאין לתארת, אין להשיגה!

ראשוני היורדים מן המסוס אם נסע אתם רב – ענו הנוסעים:

"הרב הרוא, הישוב כל הזמן וכותב"!

וכאשר למד עם בנו ויסוריו תקפו עליו, התפתל במכאוביו והמשיך ללמוד. בנו הציע לו להפסיק את הלימוד. המשגיח השיב:

"ללמוד לא מפסיקים כשקשה, ללמוד מפסיקים כאשר אי אפשר עוד"!

ממשיכים כל זמן שאפשר

וכל זמן שאפשר, ממשיכים.

כאשר שב מחר"ל, מענה ומחייסר, נסע לישי"בת הנגב, לפקח ולהשגיח. לחמיתה ראשי הישי"בה, הסביר: "כל זמן שאני יכול לעמוד על הרגלים, חובתי להמשיך בתפקידי"!

ואגב כך: בתחילה נקבעו לו טיפולים למחלתו, מכאיבים ומתישים, בבית החולים הדסה שבירושלים. המשגיח בחר לעשותם ביום רביעי בשבוע, מכיוון שאז הוא "בדרך" לישיבת הנגב...

חובתו – עד כמה!

כאשר שב מחר"ל ביום שישי בבוקר, בעשרה – לשבע, היה בתפילת שחרית בישיבה, והמשיך בתפקידו כאילו דבר לא אירע...

ובחוץ לארץ גופא, תוך כדי סידרת טיפולים בלתי פוסקת, אמר סידרת שיחות. הרבנית תליס"א מתתה בו, אבל המשגיח בשלו: "כל זמן שה' נותן לו את הכח לדבר, הריהו בתפקיד"!

סודה של מנוחת הנפש

מהו סודה של מנוחת הנפש?

מישהו הרהיב עוז ושאל על כך את המשגיח.

"פשוט, השיב, כשאתה עסוק בתפלה – תהיה שקוע רק בתפלה, וכשאתה עוסק בלימוד – יהיה רק הלימוד לפניך. כך תגיע לישוב הדעת".

אחד ממכריו – שמכבר העיד: "כל מי ששמע

אחי"ח 1234567
אחי"ח 1234567

הדפסה ברזולוציית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התוכנה
מוסף שבת קודש - תשמ"ו 51 - שופטים : יתד נאמן (4) {1} עמוד מס : 11 הודפס ע"י אוצר החכמה